

EXPERIENȚA REVELATOARE – MIZĂ A RETORICII SUBVERSIVE ÎN POEZIA OPTZECISTĂ

Influența pe care a avut-o poezia americană, prin generația Beat, asupra generației optzeci în poezie a condus la o inepuizabilă sursă de fascinație, care s-a manifestat în repetate rânduri în scris. Niciodată până acum lucrurile nu au fost puse la punct atât de tranșant și perspicace cum reușește să o facă Senida Poenariu*, odată cu volumul *Reveriile Vestului. Lecturi americane în poezia optzecistă*.

Rezultatul unei teze de doctorat, volumul de față este un debut în critica literară, pentru care mulți dintre cunoscătorii fenomenului optzecist nu s-au pregătit suficient.

Chiar dacă autoarea relevă de la început preferința în planul analizei literare pentru un anumit decupaj contextual și își exprimă alegerea celor patru poeți optzeciști: Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Traian T. Coșovei și Mircea Cărtărescu, este clar din primele pagini că nu avem de a face cu un discurs clasic etapizat și delimitat cronologic, al îndelung discutatei și disputatei relații de conexiune între optzeciști și generația Beat.

De fapt, ceea ce frapază dincolo de orice apropiere de ordin ideologic imediată cu corifeii generației Beat – Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti și Gregory Corso – este mai ales amplificarea unor repere de teorie literară nedescoperite și neincluse ca atare în acest sistem până acum, și pe care Senida Poenariu reușește să le devoaleze în stil propriu, în ampla sa cercetare. Un astfel de reper teoretic îl regăsim în capitolul intitulat sugestiv „În căutarea unui model de receptare”, aș putea spune chiar central pus în relație cu retorica subversivității manifestată de la bun început în cazul tuturor poezilor optzeciști.

Sistemul de referință de la care se începe demonstrația include taxonomia lui Dionyz Țurișin, prin intermediul căreia autoarea își așază sub o umbrelă conceptuală demersul, dar de care se delimitează în cele din urmă.

Radiografiind, dar mai ales internalizând în textul ei, în cheie personală, un concept de teorie literară care îi aparține lui Virgil Podoabă, acela de „revelator”, Senida Poenariu deschide o discuție intimidantă în plan demonstrativ, aplicată mai apoi succesiv, despre modul în care o anumită operă poate deveni un revelator pentru o altă operă.

În planul analizei literare, autoarea propune de fapt un nou sistem de lectură, care include următoarele coordonate: *lectura createoare consonantă revelatoare de substanță și lectura createoare consonantă revelatoare de instrumentalitate*.

Caracterul angajat în realitate al „noii poezii”, precum și nevoia de construcție fac din textele optzeciștilor mai degrabă niște texte dramatice decât lirice. Este ceea ce Andrei Bodiș numește „teatralizarea textului liric”. Unul dintre procedeele prin care se realizează acest lucru este intertextualitatea.

Problematizând relația dintre intertextualitate și eul creator, Senida Poenariu ne obligă să reevaluăm apropierea de vizionarismul noii poezii americane din anii '50. La început, scriitorii generației Beat s-au bazat pe ideea de „marginalitate”, privită ca sursă „revelatoare”, poate chiar salvatoare pentru evoluția și dezvoltarea societății americane. Tocmai această marginalitate va avea drept reprezentant hipsterul, el însuși un marginal. Este una dintre ipotezele de lucru ale cărții, care vine în paralel cu teza despre asimilarea atitudinii și viziunii nonconformiste în poezia optzecistă. Rezultatul conduce către, așa cum spune Senida Poenariu în *Reverii*, faptul că „realitatea socială cere un tratament beatnic”.

În cadrul „tratamentului beatnic” se distinge în comentariul de text apelul fervent la subversivitate, în timp ce anti-limbajul se constituie ca element polarizator.

După ce depășește demersul analizei comparatiste, o cale de altfel facilă și abrutizantă în lucrul cu textul poezilor optzeciști, Senida Poenariu demistifică multe dintre așazisele componente ale micro-istoriei „generației în blugi” și aduce în atenție aspecte ignorate nu neapărat din neglijență, cât dintr-o interogare deficitară a fenomenului sau o tergiversare a ipotezelor de lucru. Un factor decisiv în evoluția filonului teoretic al paradigmei poetice optzeciste pe care autoarea îl punctează și îl dezvoltă pe noi coordonate îl reprezintă contactul poezilor generației '80 cu volumul *Introducere în poezia americană modernă* de Serge Fauchereau, tradus în limba română în 1974. De asemenea, conceptul de „cultură alternativă” devine important pentru

demonstrația Senidei Poenariu, în contextul în care manifestul *The Making of a Counter Culture* al lui Theodore Roszak îi deschide autoarei calea pentru o serie de observații punctuale care se referă la programul social al generației Beat.

Acest exercițiu în lucrul cu textul poate fi pus pe seama activității sale publicistice susținute, care a cuprins, de-a lungul timpului, articole literare despre poeții optzeciști, cum sunt cele despre Romulus Bucur și Traian T. Coșovei. O parte dintre observații se regăsesc în două capitole consistente dedicate acestora din *Reveriile Vestului*, de altfel bine plasate în contextul unei „aridități interpretative” care vizează în special volumele de poezie ale lui Coșovei.

Unul dintre subcapitolele de mare forță interpretativă, discursivă și dialogică este „Totul beatnic vs. Totul cărtărescian”. În interiorul unei aparente poezii de dragoste cum este „Femeie, femeie, femeie” (din *Aer cu diamant*), brodate pe imaginea unui București în permanentă efervescentă, găsim elementele biografismului la Mircea Cărtărescu. Eul biografic pătrunde în interiorul poemului printre universurile realismului și cotidianului. Remarcabilă este precizia analizei poetice asupra volumului *Totul* (1985). Esențial în demersul critic este faptul că autoarea își (auto)chestionează observațiile pe care le înaintează, lăsând loc cititorilor pentru o interpretare proprie și mai ales pentru depășirea unor concluzii preliminare.

În ce privește analiza programului poetic al grupării optzeciste, este evidentă afinitatea Senidei Poenariu cu textele teoretice și programatice ale lui Alexandru Mușina, dar și dorința de a prezenta o latură a operei sale despre care nu s-a vorbit îndeajuns: legătura sa cu scrierea creatoare. Simptomatic pentru poezia confesivă a lui Mușina este volumul său de debut, *Strada Castelului 104*, asupra căruia autoarea se apleacă cu comentarii nuanțate din punct de vedere al tehnicii stilistice și retorice.

Întregul demers din *Reveriile Vestului...* se constituie drept o invitație cu argumente solide la un dialog cu literatura optzeciștilor, o invitație la accesarea memoriei prin intermediul poeziei, cu atât mai binevenită cu cât anul acesta se împlinesc zece ani de la dispariția prematură a poetului Alexandru Mușina.

*Senida Poenariu, *Reveriile Vestului. Lecturi americane în poezia optzecistă*, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2022.

